

STORTINGET

Representantforslag 144 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Freddy André Øvstegård,
Sheida Sangtarash, Petter Eide og Lars Haltbrekken

Dokument 8:144 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Freddy André Øvstegård, Sheida Sangtarash, Petter Eide og Lars Haltbrekken om å legge til rette for at alle norske barn av foreldre med IS-tilknytning kan komme til Norge, samt sikre god barnefaglig oppfølging etter hjemkomst til Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

Statsministeren annonserte 23. april 2019 at Norge aktivt vil hente hjem de foreldreløse barna som er norske statsborgere, og som har foreldre som har vært tilknyttet IS. Alle norske barn som har havnet i Syria eller nærområdet som følge av at de er brakt dit eller født der av norske foreldre med tilknytning til IS, må gis en reell mulighet til å komme til Norge. Det forutsetter at Norge aktivt bidrar til at de blir identifisert og hentet hjem. Det er også helt vesentlig at regjeringen sikrer at både mottaksapparatet og oppfølgingen av barna etter hjemkomst er rustet for å sikre god rehabilitering og reintegrering i Norge.

Norge har et folkerettslig, humanitært og moralsk ansvar for barn av norske borgere som befinner seg i en vanskelig situasjon. Det er usikkert hvor mange barn med norsk tilknytning det dreier seg om. Hvis man er født 1. september 2006 eller senere, og har norsk mor eller far, blir en automatisk norsk statsborger ved fødselen. Dette gjelder uansett om en ble født i Norge eller i utlandet, og uansett om foreldrene var gift eller ikke. Dette vil være gjeldende for de aktuelle barna. Disse barna er små, og de er uskyldige ofre som ikke skal straffes,

lide overlast eller miste sine statsborgerlige rettigheter på grunn av valgene foreldrene deres har gjort.

Det haster å få barna hjem. Redd Barna rapporterer at forholdene i de overfylte interneringsleirene er kritiske. I Al-Hol oppholder det seg for eksempel over 73 000 mennesker, mens leiren var planlagt med en kapasitet på 41 000. Veldig mange av barna som oppholder seg i Al-Hol, er i svært dårlig helsetilstand, både fysisk og psykisk. De er utsultet og utmattet – mange barn har omkommet på vei til leirene og i leirene.

Hele 70 prosent av de som oppholder seg der, er under 18 år, og 65 prosent er under 12 år. Det er grunn til å anta at de norske barna som oppholder seg i interneringsleirer er født etter 2006, og at de fleste vil være småbarn.

Barn er særlig sårbare, og slike opplevelser vil kunne påvirke barns utvikling og senere liv i sterkere grad enn voksnes. Barn som har opplevd grusomme krigshandlinger, ekstreme påkjenninger og tvangssituasjoner, vil kunne ha traumer og vil trenge oppfølging over svært lang tid.

Rett til statsborgerskap

Barn har selvstendige rettigheter som er definert i FNs barnekonvensjon. En av disse viktige rettighetene er statsborgerskap. Skal denne retten være reell, må disse barna forslaget omhandler, få bistand av norske myndigheter. Også foreldre med IS-tilknytning har som norske statsborgere rett til å komme til Norge. Ingen norsk statsborger kan nektes innreise. De som er voksne, vil måtte påregne straffeforfølgelse etter hjemkomst.

De norske barna som nå er i interneringsleirer, stort sett i Syria, er i en situasjon der det ikke nødvendigvis er mulig å fremskaffe hverken dokumentasjon på deres identitet eller å fremsette krav om norsk statsborger-

skap. Krav om norsk statsborgerskap må vanligvis fremsettes ved en norsk utenriksstasjon. Fanger i interneringsleirer har i praksis ikke mulighet til å forlate leirene og oppsøke en utenriksstasjon.

Å forutsette at barna alene eller sammen med en enslig forelder skal komme seg ut av interneringsleirene i Syria, gjennom områder som fremdeles preges av krigshandlinger og lovløshet, og gjennom stengte grenser til en norsk utenriksstasjon, er urealistisk og vil i praksis bety at staten hindrer disse barnas rett til å få realisert sitt norske statsborgerskap og komme i sikkerhet. Det er ikke akseptabelt.

Hvis ikke denne tilnærmingen til problemet endres, risikerer barn av norske foreldre med IS-tilknytning å bli statsløse – noe som er svært alvorlig og noe Norge er forpliktet til å motarbeide. Selv om de norske barna teoretisk skulle beholde sitt norske statsborgerskap, vil det hjelpe lite, siden deres sjanser til å komme til Norge er svært små uten aktiv hjelp fra norske myndigheter. Å frata barna mulighet til å komme til Norge og overlate dem til en uvis og potensielt livsfarlig skjebne i leirene i Nordøst-Syria vil i praksis være å straffe dem for foreldrenes ugjerninger og å unnlate å gjøre det som er mulig for å få dem ut av den håpløse situasjonen.

Norske utenriksstasjoner med sine offisielle godkjenninger må i samsvar med barnekonvensjonens artikkel 7, som gir barn rett til navn og nasjonalitet, i en slik situasjon drive oppsøkende virksomhet i leirene hvor disse barna er, selv og/eller i samarbeid med andre land og FN. Arbeidet for å sikre retten til navn og nasjonalitet skal utøves av staten. Ifølge Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg regnes passivitet og unnlater i konvensjonssammenheng også som brudd på konvensjonen, ettersom stater har en handlingsplikt i situasjoner hvor barn potensielt kan utsettes for tortur og umenneskelig behandling.¹ Hvorvidt barnet skal returnere til Norge, må imidlertid vurderes individuelt i hver enkelt sak, og beslutningen må tas av foreldrene/forelderen.

Barna må hentes sammen med sine mødre

Norge kan ikke ta barn fra foreldrene uten at det er gjort vedtak i fylkesnemnd eller rettsvesen, heller ikke barn som befinner seg i krise i utlandet. Det er ikke akseptabelt å sette som forutsetning at norske foreldre skal oppgi foreldreretten og bli igjen i flyktingleiren for at barn med gjenlevende foreldre skal kunne hentes til Norge. Dette er å sette mennesker i en tvangssituasjon det er vanskelig å se at det er lovhjemmel eller noen nødvendig begrunnelse for. Barns rettigheter skal ikke tilsidesettes for politiske behov for å stenge statsborgere som har begått svært kritikkverdige handlinger, ute av landet. Slik skal ikke moderne rettsstater fungere. Det er domstolene som skal dømme, og Norge har lovverk

med straffebestemmelser som omfatter slike situasjoner. Det gjelder både straffeloven og statsborgerloven.

Av hensyn til at barna ikke skal miste sine rettigheter til statsborgerskap, og ivaretagelse av statens forpliktelser overfor dem, bør barna returneres til Norge sammen med sine mødre, eventuelt norske foreldre. FNs barnekonvensjon artikkel 3 forplikter statene til å gjøre det som er til barnets beste. Artikkel 9 sier at alle barn har rett til å bo med foreldrene sine dersom foreldrene klarer å ta godt nok vare på dem. Å skilles fra mødrene under dramatiske omstendigheter vil åpenbart ikke være til barnas beste og kan påføre dem ytterligere traumer.

Vurdering av omsorgsevne og videre oppfølging bør derfor skje etter at de har kommet til Norge. Barnekonvensjonens handlingsplikt for staten innebærer både å få barna ut av situasjonen som påfører dem skaden, og å gi dem rehabilitering for de skadene de har blitt eksponert for.¹ I Norge har man et system for å vurdere foreldres omsorgsevne og om det er til det beste for barna å bo sammen med dem. Norge har også systemer for å ivareta familier med foreldre i rettsystemet. Det finnes løsninger for besøk og kontakt med foreldre i fengsel dersom det vurderes at det er til barnets beste. At Norge både har ressurser og kompetanse til å utøve en slik skadebegrensning, er understreket av Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg i Aftenposten den 14. april 2019:

«Med riktig hjelp kan mye gå bra når barna kommer hjem.»

Å hente barn og mødre til Norge skal ikke innebære straffefrihet for foreldrene. Etter at den norske straffeloven ble endret for noen år siden, er deltakelse i terrororganisasjoner forbudt, jf. § 136 a. Dette inkluderer alle former for deltakelse og aktiviteter i slike terrororganisasjoner og inkluderer husarbeid. Det er derfor stor sannsynlighet for at mødrene vil utsettes for straffefølgning når de kommer til Norge.

Videre finnes det, ifølge jurist og menneskerettighetsforsker Njål Høstmælingen, allerede hjemmel i loven for å nekte IS-krigere uten norsk statsborgerskap familiegjenforening, jf. utlendingslovens § 126. Her slås det fast at det av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn kan treffes vedtak eller beslutning om å nekte en tillatelse eller rettighet som ellers ville blitt innvilget. Dersom et norsk barn hentes hjem til Norge, og det senere kommer en søknad om familiegjenforening fra en utenlandsk IS-kriger, vil dette ifølge Høstmælingen antas å falle inn under «hen-

1. Aas, Arne Gunnar og Else Leona McClimans, «Å ta barnekonvensjonen på alvor», Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg 24.04.2019.

syn til grunnleggende nasjonale interesser» og derfor kunne avslås, noe som er rimelig i disse sakene.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen iverksette nødvendige tiltak for å identifisere og hente alle barn som er norske statsborgere, fra krigsområdene i Syria og Irak til Norge.
2. Stortinget ber regjeringen iverksette nødvendige tiltak for å sikre god barnefaglig oppfølging, rehabilitering og reintegrering av hjemvendte barn fra Syria og Irak.

30. april 2019

Karin Andersen

Freddy André Øvstegård

Sheida Sangtarash

Petter Eide

Lars Haltbrekken

